

A close-up photograph of a baby wearing a dark blue hooded jacket and bright blue overalls. The baby is smiling and pointing their right hand towards the camera. The background is a bright green lawn with some fallen leaves.

**SPROGET
KOMMER
VIL DU MED?**

FORORD

Vi er 2 pædagogiske ledere i Silkeborg Dagpleje, der ønsker et større fokus på det pædagogiske sprogarbejde med børn i dagplejen. Vi har tænkt denne folder som et redskab i dette arbejde. Folderen giver et bud på hvad der kræves af os som voksne og der gives eksempler på, hvordan vi kan arbejde med sproget og endelig lidt teori om hvorfor.

I dagplejealderen er barnet særlig modtagelig for læring og motivationen er høj. Barnet har stor nysgerrighed og stor lyst til at lære og lærer let i denne periode af livet, men det er samtidig også en særlig sensitiv periode, hvor barnet er følsom overfor påvirkninger. Derfor kræver det en særlig opmærksomhed på barnets lyst og evne til udvikling.

ALDERSSVARENDE SPROGUDVIKLING ER VIGTIG FORDI:

- Jo bedre et sprog barnet har, jo bedre mulighed har barnet for at kunne forstå sin verden og for at kunne udtrykke sig – jo mindre risiko for at udvikle en uhensigtsmæssig adfærd
- Jo bedre et sprog barnet har, jo bedre betingelser har barnets følelsesmæssige og sociale udvikling - jo mindre risiko for eksklusion af fællesskabet
- Jo bedre et sprog barnet har, jo bedre forudsætninger har barnet for senere at kunne læse og skrive, jo mindre risiko for udvikling af et lavt selvværd



UDVIKLENDE SPROGMILJØ

I arbejdet med at udvikle et barns sprog, er det vigtigt at barnets hverdag er præget af en positiv atmosfære, hvor barnet opmuntres til at øve sig igen og igen. Relationen mellem barn og voksen er betydningsfuld i forhold til barnets sprogudvikling.

Rammerne for udvikling af en sund og udviklende relation er:

Nærvær

- Den voksne evner at lytte til barnet, viser engagement og glæde i samværet med barnet. Den voksne etablerer fælles opmærksomhed. Der lyttes til barnet, holdes pauser og gives plads til barnets tale. Den voksne kommer i øjenhøjde med barnet og spejler barnets følelsesmæssige stemning.

Engagement

- Den voksne viser interesse for barnet og er opmærksom på barnets initiativer. Den voksne justerer sig i forhold til det barnet er optaget af og tager udgangspunkt og planlægger så vidt muligt sin dag derefter.

Ledelse

- Den voksne viser vejen, sætter positive rammer og guider og vejleder. Den voksne er tydelig, der er overensstemmelse mellem ord og handling. Rammerne tydeliggøres for en given situation.

Respekt

- Den voksne anerkender barnets følelser og tanker. Den voksne er sit ansvar bevidst i forholdet til relationen mellem sig selv og barnet

HVERDAGEN

Hverdagen med de faste og forudsigelige rutiner er med til at støtte barnets sprog. Hverdagen er kendt og tryk og ordene giver mening for barnet i denne sammenhæng. I netop disse rammer kan den voksne stille tilpasse udfordringer og motivere barnet via spørgsmål og fælles undren, Hverdagens mange gentagelser og benævnelser styrker barnets ordforråd og hjælper på denne måde barnets sprog på vej. Når vi taler med børnene om vores fælles oplevelser og aktiviteter, bygger vi stilladser!

”Som stilladset støtter bygningen, støtter hverdagssituationerne det sproglige samspil”

Hverdagens trygge rammer er et godt sted at øve sig i at tale om noget af det som er sket eller noget som skal ske. Barnet får her mulighed for at bevæge sig fra den konkrete tænkning til den mere abstrakte tænkning – altså gå fra det situationsafhængige sprog (her og nu) til det situationsuafhængige sprog (der og da).

Hvorfor er dette vigtigt?

Når barnet på et senere tidspunkt skal lære at læse og skrive, kræver det at kunne tænke abstrakt. Skriftsproget indebærer højere grad af forestillingsevne og det at kunne skifte perspektiv end talesproget gør.



DIALOGENS BETYDNING

I dagplejen er der rig mulighed for en meningsskabende dialog, da dagplejen er en lille enhed med 1 voksen og en lille gruppe børn. Her er der gode rammer for fordybelse og etablering af den fælles opmærksomhed. I netop den fælles opmærksomhed opstår en kommunikation som er grundlæggende for at lære sprog. I samværet erfarer barnet nemlig, at det i sin kommunikation kan forbinde sig med sin omverden og har denne tilfælles med sine omgivelser. Derudover lærer barnet turtagning som er grundlæggende i dialogen, nemlig mønsteret med først den ene så den anden



TEORI

Der er flere begreber der har betydning i tilegnelsen af sprog. Her en kort gennemgang af de centrale begreber:

Varier (udtalen på ordene)

Tal langsomt og tydeligt så barnet får mulighed for at kunne skelne lydene.

Tal langsomt og tydeligt så barnet kan høre et ords begyndelse og slutning.

Prosodi (rytmen og melodien i sproget)

Brug variation i stemmelejet så barnet på denne måde får hjælp til forståelsen af sproget

Morfologi (ordets grundstamme)

Varier sproget så barnet hører ordene i forskellige grammatiske former

Syntaks (sætningsopbygning)

Udvid og udbyg barnets ord/sætninger ved at gentage ordene/sætningerne i en korrekt og i en større sammenhæng

Semantik (ords betydning)

Brug ordene i forskellige sammenhænge samt inddrag forskellige sanser

Pragmatik (evnen til at bruge sproget i sociale sammenhænge)

Støt barnet i at bruge sproget i social kontakt og vis barnet spillereglerne for hvordan

ORDFORRÅD OG ORDFORSTÅELSE

Sprog læres i alle situationer. Hverdagens daglige gøremål er et væsentligt fundament for udvikling af barnets ordforråd og ordforståelse.

Når ord skal læres har barnet brug for at opleve ordet på mange måder. Barnet skal kunne røre, se, gøre og høre ordet i mange forskellige sammenhænge. Jo flere måder barnet får præsenteret et ord på, jo bedre huskes og kobles det til tidligere erfaringer.

Barnet har samlet på mange ord og har derfor et stort passivt ordforråd før ordene bruges aktivt. Man kan derfor inddele et barns ordforråd i fire stadier:

1. "Jeg har aldrig set/hørt ordet før".
2. "Jeg har set/hørt ordet før, men jeg ved ikke, hvad det betyder".
3. "Jeg kender ordet i den konkrete sammenhæng – det har noget med x at gøre".
4. "Det ord kender jeg"

Det yngre barn er mere følelsesdominerende i dets forståelse af ords mening en ældre børn er. Forståelsen af ordet "kat" vil for barnet være knyttet til barnets følelser i mødet med "katten". Var den sød og blød? – eller kradsede den?

Ords betydning vil altid være bestemt af en situation, men jo yngre barnet er, desto mere er ordbetydningen forbundet med situationen.



STIMULERING

I indretningen og tilrettelæggelsen af hverdagen, er det vigtigt at tage højde for børnenes udviklingsniveau, så læringmulighederne bliver optimale.

I et godt sprogmiljø er der plads til fordybelse, eksempelvis et godt læsested. Der er adgang til alderssvarende bøger, tilgængeligt tegnegrej, billeder af nært eller kendt i øjenhøjde, skriftsproget er synligt, eksempelvis børnenes navne.

Hverdagens tilrettelæggelse prioriterer tid til nærvær og dialog. Dagplejerens opmærksomhed er rettet mod at stille tilpasse udfordringer i forhold til barnets udviklingsniveau. Ved at stille tilpasse udfordringer og give tilpas omsorg skabes de optimale rammer for læring til barnet.

Bøger

Den voksne og barnet samtaler om billederne i bogen. Her øves ordforråd og ordforståelse samt dialog. Den voksne kan her arbejde med barnets dybdeforståelse af ordet ved at bruge enkelte udvalgte ord i forskellige sammenhænge derefter

Billedlotteri

Den voksne og barnet taler om billederne

Fokus er her på ordforråd, ordforståelse og kommunikation

Leg

Her har barnet mulighed for at øve sig, da leg er at "lade som om" og derfor ikke opleves som nederlag når noget ikke lykkes. Indenfor legens rammer kan barnet praktisere aktiviteter og færdigheder, som det endnu ikke mestre

Rim og remser

Den voksne siger remserne højt og barnet imiterer

Her leges med lyde og endelser

Sanglege

Den voksne synger, laver fagterne og udfordrer barnet til at imitere indholdet i sanglegen.

Her stimuleres ordforståelse og ordforråd

Dialogisk læsning:

Dialogisk læsning kræver at den voksne læser bogen på en måde der ligger op til socialt samspil med barnet under læsningen – barnet sidder altså ikke kun passivt og lytter men deltager aktivt via pegning og spørgsmål og udfordres af den voksne med nye ord og forklaringer på disse.

Dialogisk læsning ligger op til dialog og barnet lære her turtagning. Barnet bliver opfordret til at tage ordet og når barnet siger ord/nye ord i samtalen, bliver disse efterhånden en del af barnets aktive ordforråd.

I dialogisk læsning er der også rig mulighed for at gentage de samme ord igen og igen. På denne måde bliver ordene efterhånden lageret i barnets hukommelse, så barnet selv senere kan anvende dem.



Metode til dialogisk læsning:

1. Læs selv bogen inden du læser den med barnet og forstil dig, hvad du vil tale med barnet om ud fra historien.
2. Gør læsningen til noget hyggeligt – skab tryghed.
3. Præsenter bogen; tal om forsiden/bagsiden samt skab forventninger via snak om hvad I tror bogen handler om.
4. Reflekter højt undervejs og stil undrende spørgsmål fx "gad vide hvor drengen skal hen"? Eller "hvad mon der sker på næste side"?
5. Lyt til barnet – giv barnet tid. Når barnet peger/taler stop op og tal med barnet om mulige svar og relatere til noget der er kendt for barnet.
6. Efter endt læsning; tal med barnet om bogens indhold. Brug de nye ord som bogen indeholder i forskellige sammenhænge efterfølgende – jo oftere barnet hører ordene, jo større chance er der for at det lagres og at barnet selv begynder at bruge ordet aktivt.

Dialogisk læsning: stimulerer ordforråd og forståelse af de enkelte ord og de sammenhænge som ordene indgår i. Derudover stimuleres også de narrative kompetencer (historie fortælling) hos barnet samt det at tænke abstrakt.

Hverdagens gentagne bencævnelser træner barnets hukommelse

Rytme og bevægelse hjælper hukommelsen

BØRNETILPASSET TALE.

For at hjælpe et barns sprogforståelse på vej, er det vigtigt, at man som voksen er opmærksom på, hvordan man taler med barnet.

- Tal i lyst toneleje
- Melodi i stemmeføringen
- Mange gentagelser
- Korte sætninger
- Brug ord der viser videre til ting og handlinger i barnets nære omgivelser, så meningen næsten giver sig selv



Bøger til inspiration

0 – 3 år

- Kaj bøgerne Mats Léten
Plet bøgerne Erik S.
Sjove bøgerne Lisbeth Sleger
Totte bøgerne Gunilla Wolde

Rør og føl bøgerne

- Stor og lille, tyk og tynd Pittau&Gervais
Mette skal sove Lene Faurby
Vov Anne Misfeldt
En ven Max Velthuis
Orm får en ven Ida Jessen
Mis med de blå øjne Egon Mathiassen
Kalle Giraf Jørgen Stampe
Hej fru ko m.m. Carlsen
Årstiderne Carlsen

Køretøjer

- Rim & Remser Dina Gellert
Fino badinos badulle Marianne Iben Hansen
Alle børns citroner Niels Hartmann

Hvis du vil vide mere

Har du lyst til at vide mere, kan du læse Bente Eriksen Hagvet:
"Sprogstimulering, Tale og skrift i førskolealderen"

Du kan via den pædagogiske leder i dagplejen benytte
sprogvejlederne Jeannette Sloth Pedersen og Eva Rand, til
sparring i det daglige sprogpædagogiske arbejde.

Jeannette Sloth Pedersen

mobil 30 66 43 18 · jeannette.slothpedersen@silkeborg.dk

Eva Rand · mobil 20 35 41 27 · eva.rand@silkeborg.dk





Silke**h**org Kommune